

ISSN 2518-1491 (Online),
ISSN 2224-5286 (Print)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ

Д.В. Сокольский атындағы «Жанармай,
катализ және электрохимия институты» АҚ

Х А Б А Р Л А Р Ы

ИЗВЕСТИЯ

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
АО «Институт топлива, катализа и
электрохимии им. Д.В. Сокольского»

NEWS

OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
JSC «D.V. Sokolsky institute of fuel, catalysis
and electrochemistry»

SERIES
CHEMISTRY AND TECHNOLOGY

3 (441)

MAY – JUNE 2020

PUBLISHED SINCE JANUARY 1947

PUBLISHED 6 TIMES A YEAR

ALMATY, NAS RK

NAS RK is pleased to announce that News of NAS RK. Series of chemistry and technologies scientific journal has been accepted for indexing in the Emerging Sources Citation Index, a new edition of Web of Science. Content in this index is under consideration by Clarivate Analytics to be accepted in the Science Citation Index Expanded, the Social Sciences Citation Index, and the Arts & Humanities Citation Index. The quality and depth of content Web of Science offers to researchers, authors, publishers, and institutions sets it apart from other research databases. The inclusion of News of NAS RK. Series of chemistry and technologies in the Emerging Sources Citation Index demonstrates our dedication to providing the most relevant and influential content of chemical sciences to our community.

Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы "ҚР ҰҒА Хабарлары. Химия және технология сериясы" ғылыми журналының Web of Science-тің жаңаланған нұсқасы Emerging Sources Citation Index-те индекстелуге қабылданғанын хабарлайды. Бұл индекстелу барысында Clarivate Analytics компаниясы журналды одан әрі the Science Citation Index Expanded, the Social Sciences Citation Index және the Arts & Humanities Citation Index-ке қабылдау мәселесін қарастыруда. Web of Science зерттеушілер, авторлар, баспашылар мен мекемелерге контент тереңдігі мен сапасын ұсынады. ҚР ҰҒА Хабарлары. Химия және технология сериясы Emerging Sources Citation Index-ке енуі біздің қоғамдастық үшін ең өзекті және беделді химиялық ғылымдар бойынша контентке адалдығымызды білдіреді.

НАН РК сообщает, что научный журнал «Известия НАН РК. Серия химии и технологий» был принят для индексирования в Emerging Sources Citation Index, обновленной версии Web of Science. Содержание в этом индексировании находится в стадии рассмотрения компанией Clarivate Analytics для дальнейшего принятия журнала в the Science Citation Index Expanded, the Social Sciences Citation Index и the Arts & Humanities Citation Index. Web of Science предлагает качество и глубину контента для исследователей, авторов, издателей и учреждений. Включение Известия НАН РК в Emerging Sources Citation Index демонстрирует нашу приверженность к наиболее актуальному и влиятельному контенту по химическим наукам для нашего сообщества.

Б а с р е д а к т о р ы
х.ғ.д., проф., ҚР ҰҒА академигі
М.Ж. Жұрынов

Р е д а к ц и я а л қ а с ы:

Ағабеков В.Е. проф., академик (Белорус)
Волков С.В. проф., академик (Украина)
Воротынцев М.А. проф., академик (Ресей)
Газалиев А.М. проф., академик (Қазақстан)
Ергожин Е.Е. проф., академик (Қазақстан)
Жармағамбетова А.К. проф. (Қазақстан), бас ред. орынбасары
Жоробекова Ш.Ж. проф., академик (Қырғыстан)
Иткулова Ш.С. проф. (Қазақстан)
Манташян А.А. проф., академик (Армения)
Пралиев К.Д. проф., академик (Қазақстан)
Баешов А.Б. проф., академик (Қазақстан)
Бүркітбаев М.М. проф., академик (Қазақстан)
Джусипбеков У.Ж. проф., корр.-мүшесі (Қазақстан)
Молдахметов М.З. проф., академик (Қазақстан)
Мансуров З.А. проф. (Қазақстан)
Наурызбаев М.К. проф. (Қазақстан)
Рудик В. проф., академик (Молдова)
Рахимов К.Д. проф., академик (Қазақстан)
Стрельцов Е. проф. (Белорус)
Тәшімов Л.Т. проф., академик (Қазақстан)
Тодераш И. проф., академик (Молдова)
Халиков Д.Х. проф., академик (Тәжікстан)
Фарзалиев В. проф., академик (Әзірбайжан)

«ҚР ҰҒА Хабарлары. Химия және технология сериясы».

ISSN 2518-1491 (Online),

ISSN 2224-5286 (Print)

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» Республикалық қоғамдық бірлестігі (Алматы қ.).

Қазақстан республикасының Мәдениет пен ақпарат министрлігінің Ақпарат және мұрағат комитетінде 30.04.2010 ж. берілген №1089-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекенжайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28; 219, 220 бөл.; тел.: 272-13-19; 272-13-18,
<http://chemistry-technology.kz/index.php/en/arhiv>

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2020

Редакцияның мекенжайы: 050100, Алматы қ., Қонаев к-сі, 142, «Д. В. Сокольский атындағы отын, катализ және электрохимия институты» АҚ, каб. 310, тел. 291-62-80, факс 291-57-22, e-mail:orgcat@nursat.kz

Типографияның мекенжайы: «NurNaz GRACE», Алматы қ., Рысқұлов көш., 103.

Главный редактор
д.х.н., проф., академик НАН РК
М.Ж. Журинов

Редакционная коллегия:

Агабеков В.Е. проф., академик (Беларусь)
Волков С.В. проф., академик (Украина)
Воротынцев М.А. проф., академик (Россия)
Газалиев А.М. проф., академик (Казахстан)
Ергожин Е.Е. проф., академик (Казахстан)
Жармагамбетова А.К. проф. (Казахстан), зам. гл. ред.
Жоробекова Ш.Ж. проф., академик (Кыргызстан)
Иткулова Ш.С. проф. (Казахстан)
Манташян А.А. проф., академик (Армения)
Пралиев К.Д. проф., академик (Казахстан)
Баешов А.Б. проф., академик (Казахстан)
Буркитбаев М.М. проф., академик (Казахстан)
Джусипбеков У.Ж. проф., чл.-корр. (Казахстан)
Мулдахметов М.З. проф., академик (Казахстан)
Мансуров З.А. проф. (Казахстан)
Наурызбаев М.К. проф. (Казахстан)
Рудик В. проф., академик (Молдова)
Рахимов К.Д. проф., академик (Казахстан)
Стрельцов Е. проф. (Беларусь)
Ташимов Л.Т. проф., академик (Казахстан)
Тодераш И. проф., академик (Молдова)
Халиков Д.Х. проф., академик (Таджикистан)
Фарзалиев В. проф., академик (Азербайджан)

«Известия НАН РК. Серия химии и технологии».

ISSN 2518-1491 (Online),

ISSN 2224-5286 (Print)

Собственник: Республиканское общественное объединение «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).

Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации и архивов Министерства культуры и информации Республики Казахстан №10893-Ж, выданное 30.04.2010 г.

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28; ком. 219, 220; тел. 272-13-19; 272-13-18,

<http://chemistry-technology.kz/index.php/en/arhiv>

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2020

Адрес редакции: 050100, г. Алматы, ул. Кунаева, 142, АО «Институт топлива, катализа и электрохимии им. Д.В. Сокольского», каб. 310, тел. 291-62-80, факс 291-57-22, e-mail: orgcat@nursat.kz

Адрес типографии: «NurNaz GRACE», г. Алматы, ул. Рыскулова, 103.

Editor in chief

doctor of chemistry, professor, academician of NAS RK

M.Zh. Zhurinov

Editorial board:

Agabekov V.Ye. prof., academician (Belarus)
Volkov S.V. prof., academician (Ukraine)
Vorotyntsev M.A. prof., academician (Russia)
Gazaliyev A.M. prof., academician (Kazakhstan)
Yergozhin Ye.Ye. prof., academician (Kazakhstan)
Zharmagambetova A.K. prof. (Kazakhstan), deputy editor in chief
Zhorobekova Sh.Zh. prof., academician (Kyrgyzstan)
Itkulova Sh.S. prof. (Kazakhstan)
Mantashyan A.A. prof., academician (Armenia)
Praliyev K.D. prof., academician (Kazakhstan)
Bayeshov A.B. prof., academician (Kazakhstan)
Burkitbayev M.M. prof., academician (Kazakhstan)
Dzhusipbekov U.Zh. prof., corr. member (Kazakhstan)
Muldakhmetov M.Z. prof., academician (Kazakhstan)
Mansurov Z.A. prof. (Kazakhstan)
Nauryzbayev M.K. prof. (Kazakhstan)
Rudik V. prof., academician (Moldova)
Rakhimov K.D. prof., academician (Kazakhstan)
Streltsov Ye. prof. (Belarus)
Tashimov L.T. prof., academician (Kazakhstan)
Toderash I. prof., academician (Moldova)
Khalikov D.Kh. prof., academician (Tadjikistan)
Farzaliyev V. prof., academician (Azerbaijan)

News of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan. Series of chemistry and technology.

ISSN 2518-1491 (Online),

ISSN 2224-5286 (Print)

Owner: RPA "National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan" (Almaty).

The certificate of registration of a periodic printed publication in the Committee of Information and Archives of the Ministry of Culture and Information of the Republic of Kazakhstan N 10893-Ж, issued 30.04.2010.

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 219, 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19; 272-13-18,

<http://chemistry-technology.kz/index.php/en/arhiv>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2020

Editorial address: JSC «D.V. Sokolsky institute of fuel, catalysis and electrochemistry», 142, Kunayev str., of. 310, Almaty, 050100, tel. 291-62-80, fax 291-57-22, e-mail: orgcat@nursat.kz

Address of printing house: «NurNaz GRACE», 103, Ryskulov str, Almaty.

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

SERIES CHEMISTRY AND TECHNOLOGY

ISSN 2224-5286

<https://doi.org/10.32014/2020.2518-1491.48>

Volume 3, Number 441 (2020), 88 – 95

UDC 547.912:547.926:547.918.615.4

A. Amanzhan¹, P.Zh. Zhanymkhanova¹, B. Aidanuly¹,
E.E. Shults², A.Zh. Turmukhambetov¹, S.M. Adekenov¹

¹JSC «International Research and Production Holding «Phytochemistry», Karaganda, Kazakhstan;

²N.N. Vorozhtsov Novosibirsk Institute of Organic Chemistry of SB RAS, Novosibirsk, Russia;

E-mail: info@phyto.kz; info@phyto.kz; info@phyto.kz; schultz@nioch.nsc.ru; info@phyto.kz; info@phyto.kz

SYNTHESIS AND STRUCTURE OF HYDRAZONE DERIVATIVES OF HARMINE

Abstract. The present paper deals with chemical synthesis based on 8-acetylharminine. It was established that interaction of 8-acetylharminine with hydrazine hydrate produces (*E*)-8-(1-hydrazonoethyl)-7-methoxy-1-methyl-9*H*-pyrido[3,4-*b*]indole in a yield of 69%. It was shown, that reaction of (*E*)-8-(1-hydrazonoethyl)-7-methoxy-1-methyl-9*H*-pyrido[3,4-*b*]indole with functionally substituted aromatic aldehydes (anisaldehyde, 2-fluorobenzaldehyde, 2,4-dimethoxybenzaldehyde) by boiling in methanol leads to the formation of the corresponding *N*-arylidenehydrazones with 56-82% yields. The structure of the synthesized compounds was characterized on the basis of one-dimensional ¹H, ¹³C and DEPT NMR methods, as well as data from two-dimensional COSY, HMQC, and HMBC spectra, elemental analysis and mass spectra. Correlation spectroscopic methods provided information for identification of three bond protons-protons and one bond protons-carbons correlations COSY (¹H-¹H) and HMQC (¹H-¹³C, ¹H-¹⁵N). Homo- and heteronuclear interactions, confirming the structures of new derivatives of harmine, are determined. The use of modern physicochemical and spectroscopic research methods in the present work allowed reliable and unambiguous characterization of the structure and properties of the obtained compounds.

Key words: harmine, hydrazone derivative of 8-acetylharminine, *N*-arylidenehydrazones, ¹H-, ¹³C-NMR spectra, two-dimensional NMR spectra.

Introduction. It is well known that modification of alkaloids gives a wide opportunity to obtain compounds whose biological activity spectrum is significantly expanded and modified in comparison with the starting substance.

In order to search for new synthons and biologically active compounds and to find effective drugs of a given spectrum of activity, a chemical modification of the alkaloid harmine was carried out [1]. Alkaloid of β-carboline type harmine **1** is contained in the plant *Peganum harmala* L., widely distributed on the territory of Republic of Kazakhstan.

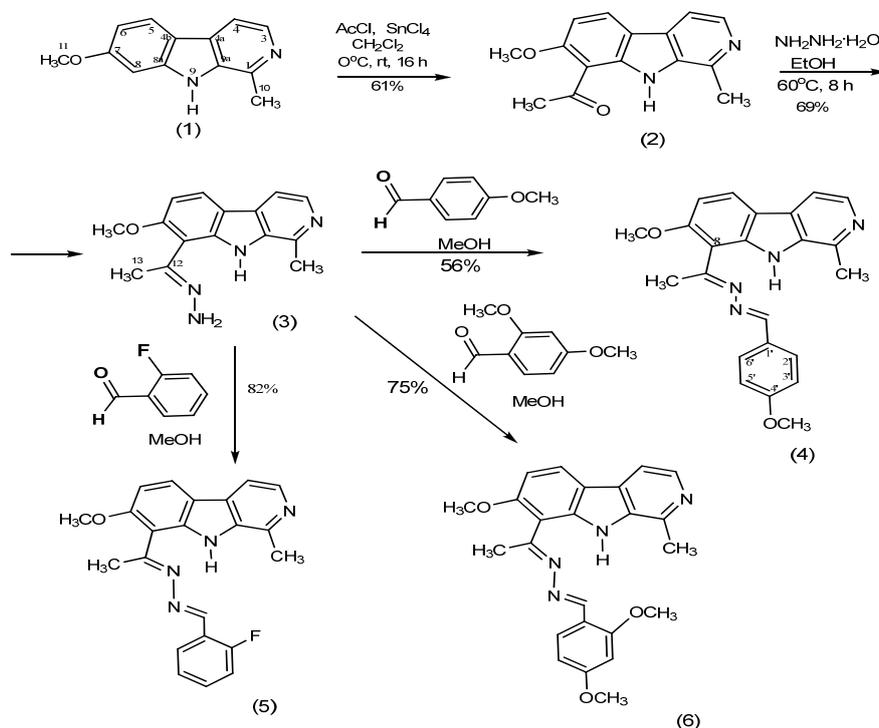
According to the literature data, the indole alkaloid harmine **1** has a wide spectrum of pharmacological activity. Harmine affects the central nervous system, showing neuroprotective activity in neurological diseases. Derivatives of harmine have neurotropic activity, and its water-soluble form, harmine hydrochloride, has antidepressant, antihypoxic (hypobaric hypoxia) and anti-Parkinson effects [1-6].

Moreover, it should be noted that in recent years, the synthesis of hydrazones has attracted great attention not only because of the significant biological activity of the target compounds, but also because of the possible synthesis of various heterocycles based on them, including energy-intensive materials.

In this regard, our aim was to continue research on the transformation of the available alkaloid harmine in order to obtain new biologically active compounds.

Experimental part. Earlier, we published effective methods for the synthesis of derivatives of β-carboline alkaloids 8-formylharminine and 8-acetylharminine. By the condensation of 8-acetylharminine **2** with aromatic aldehydes the corresponding chalcones were synthesized, the reaction of which with hydrazine hydrate in acetic acid resulted in 3-substituted 1-acetylpyrazolines [7-11].

In continuation of our work, new derivatives of the alkaloid harmine **1** were synthesized; on the basis of 8-acetylharmine **2**, 8-acetylhydrazone harmine **3** was synthesized and a number of *N*-arylidenehydrazones harmine **4-6** were obtained with a yield of 56-82% (scheme 1).

The structure of the synthesized compounds was characterized by the complex of physicochemical methods: IR, UV, one-dimensional NMR ^1H , ^{13}C and DEPT and two-dimensional COSY spectroscopy (^1H - ^1H), HMQC, HMBC (^1H - ^{13}C , and ^1H - ^{15}N), mass spectrometry and elemental analysis data.

Materials and research methods. The ^1H and ^{13}C NMR spectra were recorded on a JEOL JNM-ECZR 500 MHz spectrometer (500 MHz ^1H and 125 MHz ^{13}C). The ^{19}F NMR spectrum of compound **5** was recorded on a JEOL JNM-ECZR 500 MHz spectrometer (282 MHz) in CDCl_3 . The ^{15}N NMR spectra were obtained on a JEOL JNM-ECZR 500 MHz (60.84 MHz) in CD_3OD using CH_3NO , as monitor sample δ_{N} 167,6 ppm.

Different types of proton-proton and carbon-proton correlation spectroscopy were used to assign signals in the NMR spectra (COSY, DEPT, HMBC, HMQC). High-resolution mass spectra were recorded on a DFS Thermo Scientific mass spectrometer, evaporator's temperature 150-240 °C, EI ionization (70 eV). Melting points were determined on Opti Melt apparatus. The reaction progress was monitored by TLC method on Silufol UV-254 plates. For the detection of alkaloids derivatives the Dragendorff's reagent was used. The reaction products were isolated by column chromatography on Al_2O_3 (stage II act.).

Results of the study. We have established that the interaction of 8-acetylharmine **2** with an excessive amount of hydrazine hydrate in ethanol leads to the formation of (*E*)-8-(1-hydrazonoethyl)-7-methoxy-1-methyl-9H-pyrido[3,4-*b*]indole **3**, yield 69%, composition $\text{C}_{15}\text{H}_{16}\text{N}_4\text{O}$, melting point 207-209 °C, $[\alpha]_{\text{D}}^{24}$ -187.5 (*c* 0.16; CHCl_3).

N-arylidenehydrazones of harmine **4-6** were prepared (yield 65-83%) starting from (*E*)-8-(1-hydrazonoethyl)-7-methoxy-1-methyl-9H-pyrido[3,4-*b*]indole **3** which easily reacted with functionally substituted aromatic aldehydes (anisaldehyde, 2-fluorobenzaldehyde, 2,4-dimethoxybenzaldehyde).

The IR-spectrum of compounds **3-6** contain intense stretching bands at 3327-3220 cm^{-1} , which belong to the ($-\text{NH}$) group, and at 3178-2827 cm^{-1} (C-H aromatic and methoxy groups). In the spectra of all compounds, a set of absorption bands was observed in the region of 1617-1606, and 1569-1418 cm^{-1} , corresponding to the presence of aromatic groups in the structure (C=N) and (C=C). The bending vibrations of the C=N-N groups correspond to bands 1293-1202 and 1113 cm^{-1} .

¹H NMR spectrum (500 MHz, DMSO, δ , ppm, J /Hz): 2.12 (3H, s, CH₃CN), 2.71 (3H, s, CH₃), 3.86 (3H, s, OCH₃), 7.04 (1H, d, J =8.2, H-6), 7.81 (1H, d, J =5.8, H-4), 8.03, 8.05 (2H, s, NH₂), 8.12 (1H, d, J =8.2, H-5), 8.15 (1H, d, J =5.8, H-3), 10.51 (1H, br. s, NH). ¹³C NMR spectrum (125 MHz, CDCl₃, δ , ppm): s. 141.58 (C-1); d. 137.24 (C-3); d. 112.1 (C-4); s. 116.47 (C-4a); s. 129.02 (C-4b); d. 123.31 (C-5); d. 105.0 (C-6); s. 156.81 (C-7); s. 105.82 (C-8); s. 138.67 (C-8a); s. 135.64 (C-9a); q. 18.51 (CH₃C=N); q. 55.55 (-OCH₃); q. 21.94 (-CH₃); s. 145.95 (C=N). Mass-spectrum, m/z (I_{rel} , %): 277 (100), 308 (37), 237 (22), 278 (18), 236 (15). Found, m/z : 268.1319 [M]⁺. C₁₅H₁₆N₄O. Calculated, m/z : 268.1298. Elemental analysis: found, %: C 69.10; H 7.17; N 17.8. C₁₅H₁₆N₄O. Calculated, %: C 67.16; H 7.00; N 17.87.

7-Methoxy-8-((E)-1-((E)-(4-methoxybenzylidene)hydrazono)ethyl)-1-methyl-9H-pyrido[3,4-

b]indole (4). To a solution of 0.1 g (0.37 mol) of (E)-8-(1-hydrazonoethyl)-7-methoxy-1-methyl-9H-pyrido[3,4-*b*]indole **3** in 10 ml of methanol, while stirring 0.151 g (1.12 mol) of anisaldehyde was added dropwise in 5 ml of methanol. The reaction mixture was stirred for 4 hours at 60-65 °C. The precipitate formed was filtered off and recrystallized from ethanol. C₂₃H₂₂N₄O₂, yield 56%, melting point 171-172 °C, $[\alpha]_D^{24} +250$ (c 0.16; CHCl₃). UV-spectrum (EtOH, λ_{max}/nm (log ϵ): 215 (2.78), 238 (2.82), 305 (2.74). IR-spectrum (KBr, ν , cm⁻¹): 3235 (-NH), 3006, 2841 (-C-H), 2964, 2927, (-OCH₃ of phenyl fragment), 1618, 1605 (-C=N), 1572, 1513, 1462, 1424 (-C-C), 1293, 1249 (-C=N-N), 1175 (-N-N).

¹H NMR spectrum (500 MHz, CDCl₃, δ , ppm, J /Hz): 2.72, (3H, s, CH₃CN), 2.79 (3H, s, -CH₃), 3.89 (3H, s, -OCH₃), 4.00 (3H, s, -OCH₃), 6.96 (1H, d, J =8.7, H-6), 6.99 (1H, q, J =6.8, H-3'), 7.01 (1H, q, J =6.8, H-5'), 7.73 ppm (1H, d, J =5.3, H-4), 7.84 (1H, q, J =8.8, H-2'), 7.86 (1H, q, J =8.8, H-6'), 8.07 (1H, d, J =8.7, H-5), 8.32 (1H, d, J =5.3, H-3), 8.32 (1H, br. s, H-16), 10.51 (1H, br. s, NH). ¹³C NMR spectrum (125 MHz, CDCl₃, δ , ppm): s. 141.6 (C-1); d. 139.0 (C-3); d. 112.3 (C-4); s. 116.9 (C-4a); s. 128.14 (C-4b); d. 124.29 (C-5); d. 105.44 (C-6); s.162.05 (C-7); s. 110.22 (C-8); s. 140.33 (C-8a); s. 134.86 (C-9a); q. 19.84 (CH₃CN); q. 55.56 (OCH₃); q. 56.44 (OCH₃); q. 20.42 (CH₃); s. 167.24 (C=N); d. 157.2 (CH=N); s. 128.1 (C-1'); d. 114.40 (C-3',5'); d. 130.27 (C-2',6'). Mass-spectrum, m/z (I_{rel} , %): 355 (100), 356 (22), 386 (20), 387 (8). Found, m/z : 386.1739 [M]⁺. C₂₃H₂₂N₄O₂. Calculated, m/z : 386.1737. Elemental analysis: found, %: C 71.07; H 6.13; N 14.32. C₂₃H₂₂N₄O₂. Calculated, %: C 71.45; H 5.72; N 14.51.

8-((E)-1-((E)-(2-fluorobenzylidene)hydrazono)ethyl)-7-methoxy-1-methyl-9H-pyrido[3,4-

b]indole (5). To a solution of 0.1 g (0.37 mol) of (E)-8-(1-hydrazonoethyl)-7-methoxy-1-methyl-9H-pyrido[3,4-*b*]indole **3** in 10 ml of methanol, while stirring 0.092 g (2 mol) of 2-fluorobenzaldehyde was added dropwise in 5 ml of methanol. The reaction mixture was stirred for 4 hours at 60-65 °C. The precipitate formed was filtered and recrystallized from ethanol. Yield 82%, C₂₂H₁₉N₄OF, melting point 166-168 °C, $[\alpha]_D^{24} +62.5$ (c 0.16; chloroform). UV-spectrum (EtOH), λ_{max}/nm (log ϵ): 209 (3.03), 245 (3.08), 300 (2.87), 342 (2.69) nm. IR-spectrum (KBr, ν , cm⁻¹): 3274 (-NH), 3044, 2840 (-C-H), 2997, 2977 (-OCH₃ of phenyl fragment), 1622, 1604 (-C=N), 1577, 1484, 1459 (-C-C), 1295, 1283 (-C=N-N), 1236 (-C-F), 1170 (-N-N). ¹H NMR spectrum (500 MHz, CDCl₃, δ , ppm, J /Hz): 2.72, (3H, s, CH₃CN), 2.81 (3H, s, CH₃), 4.01 (3H, s, OCH₃), 6.97 (1H, d, J =8.7, H-6), 7.16 (1H, ddd, J =10.3, 8.4, 0.9, H-3'), 7.27 (1H, td, J =7.6, 0.9, H-5'), 7.46 (1H, dddd, J =8.4, 7.6, 5.4, 1.6, H-4'), 7.74 (1H, d, J =5.4, H-4), 8.09 (1H, d, J =8.7, H-5), 8.19 (1H, td, J =7.6, 1.6, H-6'), 8.34 (1H, d, J =5.4, H-3), 8.73 (1H, br.s, H-16), 10.53 (1H, br.s, NH). ¹³C NMR spectrum (125 MHz, CDCl₃, δ , ppm): s.141.6 (C-1); d. 139.0 (C-3); d. 112.3 (C-4); s. 116.97 (C-4a); s. 128.20 (C-4b); d. 124.61 (C-5); d. 105.47 (C-6); s. 160.10 (C-7); s. 109.94 (C-8); s. 140.40 (C-8a); s. 134.86 (C-9a); q. 19.94 (CH₃CN); q. 20.21 (CH₃); q. 56.43 (OCH₃); s. 167.68 (C=N); d. 150.43 (CH=N); s. 122.49 (C-1', J_F =9.8); s. 162.16 (C-2', J_F =5.2), d. 116.14 (C-3', J_F =2.1); d. 132.60 (C-4', J_F =8.5); d. 124.56 (C-5', J_F =3.8); d. 127.77 (C-6', J_F =2.5). In the ¹⁹F NMR spectrum, the only signal of the fluorine phenyl fragment of the compound (E)-1-(2-fluorophenyl)hydrazono)ethyl)-7-methoxy-1-methyl-9H-pyrido[3,4-*b*]indole-8-yl **5** was observed. Mass spectrum, m/z (I_{rel} , %): 343 (100), 374 (58), 344 (23), 237 (21), 375 (15). Found, m/z : 374.1537 [M]⁺. C₂₂H₁₉FN₄O. Calculated, m/z : 374.1535. Elemental analysis: found, %: C 69.61; H 5.61; N 14.40. C₂₂H₁₉FN₄O. Calculated, %: C 70.47; H 5.11; N 14.96.

8-((E)-1-((E)-(2,4-dimethoxybenzylidene)hydrazono)ethyl)-7-methoxy-1-methyl-9H-pyrido[3,4-

b]indole (6). To a solution of 0.15 g (0.56 mol) of (E)-8-(1-hydrazonoethyl)-7-methoxy-1-methyl-9H-pyrido[3,4-*b*] indole **3** in 20 ml of methanol 0.186 g (1.12 mol) of 2,4-dimethoxybenzaldehyde was added

dropwise with stirring in 5 ml of methanol. The reaction mixture was stirred for 4 hours at a temperature of 60-65 °C. The precipitate formed was filtered and recrystallized from ethanol. Yield 75%, C₂₄H₂₄N₄O₃, [α]_D²⁴ +125 (c 0.16; chloroform). UV-spectrum (EtOH, λ_{max}/nm (log ε): 216 (2.78), 236 (3.26), 293 (2.26), 317 (2.17). IR-spectrum (KBr, ν, cm⁻¹): 3220 (-NH), 3178, 3107, 3004, 2851, 2837 (-C-H), 2970, 2926 (-OCH₃ of phenyl fragment), 1623, 1606 (-C=N), 1570, 1462, 1421 (-C-C), 1290, 1271, 1226 (-C=N-N), 1173 (-N-N).

¹H NMR spectrum (500 MHz, CDCl₃, δ, ppm, J/Hz): 2.54, (3H, s, CH₃CN); 2.68 (3H, s, -CH₃); 3.70 (3H, s, -OCH₃); 3.71 (3H, s, -OCH₃); 3.95 (3H, s, OCH₃); 6.18 (1H, dd, J = 8.7, H-3'), 6.32 (1H, d, J = 8.8, H-6'), 6.94 (1H, d, J=8.7, H-6); 7.73 (1H, d, J = 5.3, H-4), 8.04 (1H, d, J = 8.7, H-5), 8.32 (1H, d, J = 5.3, H-3), 8.69 (1H, d, J = 6.8, H-5'), 8.76 (1H, br. s, H-16), 10.56 (1H, br. s, NH). ¹³C NMR spectrum (125 MHz, CDCl₃, δ, ppm): s.129.1 (C-1'); d.139.28 (C-3); d.112.43 (C-4); s.115.49 (C-4a); s.117.07 (C-4b); d.123.31 (C-5); d.105.34 (C-6); s.162.34 (C-7); s.110.60 (C-8); s.141.73 (C-8a); s.135.65 (C-9a); q.24.33 (CH₃CN); q.56.40 (OCH₃); q.55.57 (OCH₃); q.56.52 (OCH₃); q.20.31 (CH₃); d.98.39 (C-6'); d.28.52 (C-3',5'); d.155.01 (CH=N); s.163.59 (C=N). Mass spectrum, m/z (I_{rel}, %): 385 (100), 416 (32), 386 (26), 237 (11), 417 (9). Found, m/z: 416.1843 [M]⁺. C₂₄H₂₄N₄O₃. Calculated, m/z: 416.1840. Elemental analysis: found, %: C 68.99; H 6.34; N 13.03. C₂₄H₂₄N₄O₃. Calculated, %: C 69.21; H 5.82; N 13.45.

In conclusion, new methods for the preparation of harmine derivatives substituted at position C-8 were elaborated which allow subsequent modification of 8-acetylharmine to new *N*-arylidenehydrazones of harmine, the molecular structure of which was established on the basis of elemental analysis and spectral data (IR-, UV-, ¹H-, ¹³C-, ¹⁹F-, ¹⁵N- NMR).

The authors thank the Science Committee of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan for financial support of grant project No. AR05135304, as well as the Chemical Service Center for Collective Use of the NIOC SB RAS for spectral studies.

Ә. Аманжан¹, П.Ж. Жанымханова¹, Б. Айданұлы¹,
Э.Э. Шульц², А.Ж. Тұрмұхамбетов¹, С.М. Әдекенов¹

¹ «Фитохимия» халықаралық ғылыми-өндірістік холдингі» АҚ, Қарағанды, Қазақстан;

² РФА СБ Н.Н. Ворожцов атындағы Новосибирск органикалық химия институты, Новосибирск, Ресей

ГАРМИН ГИДРАЗОН ТУЫНДЫЛАРЫНЫҢ СИНТЕЗІ ЖӘНЕ ҚҰРЫЛЫСЫ

Аннотация. Алкалоидтардың молекулаларын түрлендіру биологиялық белсенділік спектрі бастапқы затпен салыстырғанда айтарлықтай кеңейетін әрі түрі өзгеретін қосылыстарды алуға кең мүмкіндік беретіні белгілі.

Жаңа синтондар мен биологиялық белсенді қосылыстарды іздеу және олардың негізінде әсер ету спектрі белгіленген тиімді дәрілік құралдарды іздестіру мақсатында гармин алкалоидының химиялық түрлендірілуі жүргізілді. β-карболин типтес гармин алкалоиды Оңтүстік Қазақстанда кеңінен таралған кәдімгі адыраспан (*Peganum harmala* L.) шикізатының құрамында кездеседі.

Әдеби деректерге сәйкес гармин индолды алкалоиды кең фармакологиялық белсенділік спектріне ие. Гармин нейрологиялық аурулар кезінде нейропротекторлық белсенділік танытып, орталық жүйке жүйесіне әсер етеді, А моноаминоксидазаны тежейді. Гармин туындылары микробқа қарсы белсенділікке ие, ал оның суда еритін түрі – гармин гидрохлоридінің депрессияға, гипоксияға (гипобариялық гипоксия) және паркинсонизмге қарсы әсері бар.

Соңғы жылдары гидразондар синтезі нысаналы қосылыстардың айтарлықтай биологиялық белсенділігімен ғана емес, олардың негізінде әртүрлі гетероциклдерді, оның ішінде энергия сыйымды материалдарды синтездеу мүмкіндігімен де назар аударатынын атап өткен жөн.

Осыған байланысты біздің тарапымыздан жаңа биологиялық белсенді қосылыстар алу мақсатында қолжетімді гармин алкалоидын трансформациялау жөніндегі зерттеулер жалғасуда.

Жұмыста 8-ацетилгармин молекуласы негізіндегі синтездің нәтижелері ұсынылған. 8-ацетилгарминнің гидразин гидратымен өзара әрекеттесуі кезінде шығымы 69% (*E*)-8-(1-гидразиноэтил)-7-метокси-1-метил-9*H*-пиридо[3,4-*b*]индол алынды. Метанолда қайнатқан кезде (*E*)-8-(1-гидразиноэтил)-7-метокси-1-метил-9*H*-пиридо[3,4-*b*]индолдың функционалдық түрде алмастырылған ароматикалық альдегидтермен (анис альдегиді, 2-фторбензальдегид, 2,4-диметоксибензальдегид) реакциясы шығымдары 56-82% тиісті *N*-арилиденгидразондардың туындауына алып келетіні көрсетілді. Синтезделген қосылыстардың құрылысы

бір өлшемді ^1H , ^{13}C және DEPT ЯМР әдістерімен, сондай-ақ COSY, HMQC, HMBC екі өлшемді спектрлерінің, элементтік талдау және масс-спектрлердің деректерімен сипатталған. Протондардың үш байланыс арқылы протондармен корреляция схемалары және протондардың COSY (^1H - ^1H) және HMQC (^1H - ^{13}C , ^1H - ^{15}N) бір байланыс арқылы көміртекті атомдармен корреляция схемалары ұсынылған, гарминнің жана туындыларының құрылымдарын растайтын гомо және гетероядролық өзара әрекеттесулер анықталды. Жұмыста заманауи физика-химиялық және спектроскопиялық зерттеу әдістерін қолдану алынған қосылыстардың құрылысы мен қасиеттерін сенімді әрі бірмағыналы сипаттауға мүмкіндік берді.

Түйін сөздер: гармин, 8-ацетилгармин гидразонтуындысы, N-арилиденгидразон туындылары, ЯМР спектрлер, екі өлшемді спектрлері.

А. Аманжан¹, П.Ж. Жанымханова¹, Б. Айданулы¹,
Э.Э. Шульц², А.Ж. Турмухамбетов¹, С.М. Адекенов¹

¹ АО «Международный научно-производственный холдинг «Фитохимия», Караганда, Казахстан;

² Новосибирский институт органической химии им. Н.Н. Ворожцова СО РАН, Новосибирск, Россия;

СИНТЕЗ И СТРОЕНИЕ ГИДРАЗОНПРОИЗВОДНЫХ ГАРМИНА

Аннотация. Известно, что модификация молекул алкалоидов дает широкую возможность получения соединений, спектр биологической активности которых значительно расширяется и видоизменяется по сравнению с исходным веществом.

С целью поиска новых синтонов и биологически активных соединений и изыскания на их основе эффективных лекарственных средств заданного спектра действия проведена химическая модификация алкалоида гармина. Алкалоид β -карболинового типа гармин содержится в сырье гармалы обыкновенной (*Peganum harmala* L.), широко распространённом в Южном Казахстане.

Согласно литературным данным, индольный алкалоид гармин обладает широким спектром фармакологической активности. Гармин оказывает влияние на центральную нервную систему, проявляя нейропротекторную активность при неврологических заболеваниях, ингибирует моноаминоксидазу А. Производные гармина обладают антимикробной активностью, а его водорастворимая форма – гидрхлорид гармина обладает антидепрессивным, противогипоксическим (гипобарическая гипоксия) и антипаркинсоническим действием.

Следует отметить, что в последние годы синтез гидразонов привлекает внимание не только значительной биологической активностью целевых соединений, но и возможностью синтеза на их основе разнообразных гетероциклов, в том числе энергоёмких материалов.

В связи с этим нами продолжаются исследования по трансформации доступного алкалоида гармина с целью получения новых биологически активных соединений.

В работе представлены результаты синтеза на основе молекулы 8-ацетилгармина. При взаимодействии 8-ацетилгармина с гидразин гидратом получено (*E*)-8-(1-гидразоноэтил)-7-метокси-1-метил-9*H*-пиридо[3,4-*b*]индол с выходом 69%. Показано, что реакция (*E*)-8-(1-гидразоноэтил)-7-метокси-1-метил-9*H*-пиридо[3,4-*b*]индола с функционально замещёнными ароматическими альдегидами (анисовый альдегид, 2-фторбензальдегид, 2,4-диметоксибензальдегид) при кипячении в метаноле приводит к образованию соответствующих N-арилиденгидразонов с выходами 56-82%. Строение синтезированных соединений охарактеризованы методами ЯМР одномерной ^1H , ^{13}C и DEPT, а также данными двумерных спектров COSY, HMQC, HMBC, элементного анализа и масс-спектров. Представлены схемы корреляций протонов с протонами через три связи и схемы корреляций протонов с углеродными атомами через одну связь COSY (^1H - ^1H) и HMQC (^1H - ^{13}C , ^1H - ^{15}N), установлены гомо- и гетероядерные взаимодействия, подтверждающие структуры новых производных гармина. Применение в работе современных физико-химических и спектроскопических методов исследования позволили надёжно и однозначно охарактеризовать строение и свойства полученных соединений.

Ключевые слова: гармин, гидразонпроизводное 8-ацетилгармина, N-арилиденгидразоны, ЯМР спектры, двумерные спектры.

Information about authors:

Amanzhan Asel, Master of Chemistry, JSC «International Research and Production Holding «Phytochemistry», M. Gazaliev str. 4, Karaganda 100009, Kazakhstan; e-mail: info@phyto.kz; <https://orcid.org/0000-0002-0764-0989>;

Zhanymkhanova Pernesh Zhaidarbekovna – Master of Engineering and Technology, JSC «International Research and Production Holding «Phytochemistry», M. Gazaliev str. 4, Karaganda 100009, Kazakhstan; info@phyto.kz; <https://orcid.org/0000-0003-3575-9888>;

Aidanuly Bauyrzhan, Bachelor of Natural Science, JSC «International Research and Production Holding «Phytochemistry», M. Gazaliev str. 4, Karaganda 100009, Kazakhstan; info@phyto.kz; <https://orcid.org/0000-0003-3315-5247>;

Shults Elvira Eduardovna, Doctor of Chemical Sciences, professor, N.N. Vorozhtsov Novosibirsk Institute of Organic Chemistry of SB RAS, Academician Lavrentiev Ave. 9, Novosibirsk 630090, Russia; e-mail: schultz@nioch.nsc.ru; <https://orcid.org/0000-0002-0562-4782>;

Turmukhambetov Aibek Zhursunovich, Doctor of Chemical Sciences, professor, JSC «International Research and Production Holding «Phytochemistry», M. Gazaliev str. 4, Karaganda 100009, Kazakhstan; e-mail: info@phyto.kz; <https://orcid.org/0000-0002-5961-8265>;

Adekenov Sergazy Mynzhasarovich, Doctor of Chemical Sciences, professor, JSC «International Research and Production Holding «Phytochemistry», M. Gazaliev str. 4, Karaganda 100009, Kazakhstan; e-mail: info@phyto.kz; <https://orcid.org/0000-0001-7588-6174>

REFERENCES

[1] Ravinaik B., Ramachandran D., Basaveswara M.V. Design and synthesis of novel β -carboline linked amide derivatives as anticancer agents // Russian journal of general chemistry, 2019. Vol. 89. № 3. P. 511-516.

[2] Romanova M.A., Seidakhmetova R.B., Toktarkhan N.A., Zhanymkhanova P.Zh., Adekenov S.M. The study of neurotropic action of alkaloids and their derivatives // News of national Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan. Series of biological and medical. 2019. V.3. № 333. P.56-63.

[3] Wei-Zhu Liu, Bo-Wai Huang, Wen-Jie You, Ping Hu, Xue-Hui Wang, Zong-Yong Zhang, Bing-Xing Pan, Wen-Hua Zhang. Harmine enhances GABAergic transmission onto basoamygdala projection neurons in mice // Brain Res. bull. 2018. Vol.137. P.294-300.

[4] Innovative patent of RK No. 29584. The use of 7-methoxy-1-methyl-9H-pyrido[3,4-b]indole-2N-hydrochloride as an antidepressant, antihypoxic and antiparkinsonian agent / Adekenov S.M., Nurmaganbetov Zh.S., Turmukhambetov A.Zh., Anaev A.A., Arystan L.I., Sariev A.K. : Publ. from 02.17.2014. Bull. No.3, 06.03.2015.

[5] Adekenov S.M., Kapitsa I.G., Voronina T.A., Anaev A.A., Zhanymkhanova P.Zh., Abaimov D.A., Sariev A.K. The study of the antiparkinsonian activity of harmine hydrochloride on various models of Parkinson's disease // Nervous diseases. 2019. №3. P.38-44.

[6] Seidakhmetova R.B., Smagulov M.K., Nurmaganbetov Zh.S., Turmukhambetov A.Zh., Adekenov S.M. Assessment of the cytotoxic effect of alkaloids and their derivatives in vitro // Russian Biotherapeutic Journal. 2017. Vol. 16. – P. 71.

[7] Adekenov S.M., Zhanimkhanova P.Zh., Nurmaganbetov Zh.S., Amanzhan A., Chernov S.V., Turmukhambetov A.Zh., Bagryanskaya I.Yu., Gatilov Y.V., Shults E.E. Synthetic modifications of carboline alkaloid harmine: Synthesis of 8-substituted derivatives // Chemistry of Heterocyclic Compounds. 2019. Vol.55. Iss.2. P.135-141.

[8] Amanzhan A., Zhanymkhanova P.Zh., Turmukhambetov A.Zh., Seidakhmetova R.B., Rustembekov K.T., Adekenov S.M. New hydrazone derivatives of harmine // In book: XIII International Symposium «Actual problems of chemistry, biology and technology of natural compounds». Shanghai. 2019. P. 62.

[9] Turmukhambetov A.Zh., Agedilova M.T., Nurmaganbetov Zh.S., Kazantsev A.V., Adekenov S.M., Shults E.E., Shakirov M.M., Bagryanskaya I.Yu. Synthesis of quaternary salts of *Peganum harmala* alkaloids // Chemistry of natural compounds. 2009. Vol.45. Is.4. P.601-603.

[10] Nurmaganbetov Zh.S., Shultz E.E., Chernov S.V., Turmukhambetov A.Zh., Seydakhmetova R.B., Shakirov M.M., Tolstikov G.A., Adekenov S.M. Synthesis of substituted indolizino[8,7-b]indoles from harmine and their biological activity // Chemistry of Heterocyclic compounds. 2010. Vol. 46. Is.12. P.1494-1499.

[11] Nurmaganbetov J.S., Shults E.E., Chernov S.V., Turmukhambetov A.Zh., Seidakhmetova R.B., Shakirov M.M., Tolstikov G.A., Adekenov S.M. Synthesis and biological activity of substituted indolisino[7,8-b]indoles from harmine // ChemInform 2011, 42. DOI: 10.1002/chin.201139193.

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the described work has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the Cross Check originality detection service <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации
в журнале смотреть на сайте:

www.nauka-nanrk.kz

<http://chemistry-technology.kz/index.php/en/arhiv>

ISSN 2518-1491 (Online), ISSN 2224-5286 (Print)

Редакторы: *М. С. Ахметова, Г. Б. Халидуллаева, Д. С. Аленов*
Верстка на компьютере *А.М. Кульгинбаевой*

Подписано в печать 08.06.2020.

Формат 60x88¹/₈. Бумага офсетная. Печать – ризограф.
10,8 п.л. Тираж 300. Заказ 3.